

UDVIKLINGSMÆSSIGE RISICI I BØRNS MØDE MED INTERNETPORNO

Casper Schmidt¹ & Patrick Bender²

Børns psykosociale udvikling sker i tæt samspil med deres brug af digitale platforme, som bidrager til at forme børns hverdagsliv i mange former for online-sammenhænge, hvor internetpornografi (IP) er udbredt. I denne artikel vil vi først gennemgå forskningslitteraturen om børns og unges eksponering for og brug af IP og de udviklingsmæssige risici, dette kan være forbundet med, som f.eks. bekymrende måder at forholde sig på til seksualitet og seksuel opførsel. Dernæst diskuterer vi den potentielle risiko for at udvikle afhængighed som resultat af brugen af IP. Til slut diskuterer vi konkrete forslag til at beskytte børn, som endnu ikke er seksuelt modne, mod de potentielle risici forbundet med brugen af IP.

Nøgleord: Internetpornografi, ungdom, udvikling, afhængighed, prævention.

Keywords: Internet pornography, youth, development, addiction, prevention.

1. Introduktion

I Danmark er vi på forkant med digitaliseringen af samfundet, og de sidste årtier har vores samfund gennemgået en omfattende digital udvikling, hvor vores digitale infrastruktur er blevet øget markant via introduktionen af bl.a. sociale medier, digitale offentlige informationer og ydelser samt online-underholdning, som påpeget af Det Nationale Forskningscenter i Danmark (Ottosen & Andreasen, 2020). Udviklingen af internettet og den stadigt stigende udbredelse af f.eks. computere, tablets og smartphones har medført, at både børns og voksnes adgang til den digitale verden er ubegrænset. Nutidens børn og unge er således vokset op med disse muligheder og kaldes populært for "digitalt indfødte" (Prensky, 2001). Den digitale verden, vores ungdom begår sig i, har medført enorme muligheder for kommunikation og udveksling, underholdning, informationsøgning og læring. Dog medfører denne digitale verden også risici, såsom kontakt til

1 Casper Schmidt, ph.d., adjunkt i klinisk psykologi, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet, e-mail: casc@hum.aau.dk.

2 Patrick Bender, ph.d., lektor i udviklings- og mediepsykologi, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet, e-mail: pbender@ikp.aau.dk.

fremmede, online-mobning, et overforbrug af digitale medier og eksponering for pornografisk materiale (Bender, Kim, & Gentile, 2020; Livingstone & Smith, 2014). Netop muligheden for at tilgå pornografisk materiale er et af de mere kontroversielle og potentielt problematiske aspekter ved især yngre børns lette adgang til internettet, som modsat adgangen til f.eks. pengespil ikke er reguleret ved lovgivning. Adgangen til pornografisk materiale har ført til debat og bekymring blandt forældre, pædagoger og klinikere (Livingstone & Smith, 2014; Mediesundhed for Børn og Unge, 2021). I denne artikel vil vi redegøre for den eksisterende evidens, der findes om børn og unges brug af online-pornografisk materiale. Til dette formål inkluderes både fagfællebedømt litteratur og uvildigt udarbejdede vidensrapporter publiceret af interesseorganisationer. Derudover vil vi diskutere mulige udviklingsmæssige risici forbundet med brugen af online-pornografisk materiale, samt hvilke tiltag der vil kunne mindske disse potentielle risici for børn og unge.

2. Hvad er pornografisk materiale?

Pornografisk materiale skal ikke længere købes eller lejes gennem en ansigt til ansigt-konfrontation i en kiosk, som det var tilfældet for 15 år siden. Internetporno (IP) kan nu tilgås overalt, f.eks. gennem en smartphone. Ifølge internetsiden Similarweb var verdens 10., 12.- og 14.-mest besøgte hjemmesider i juli 2022 alle pornografiske (Similarweb LTD., 2022), heriblandt virksomheders hjemmesider, såsom Google, YouTube, Facebook, Twitter og Instagram. Desuden har begreber relateret til sex længe rangeret i toppen af de søgeord, der bruges i søgemaskiner, som f.eks. Google (Peter & Valkenburg, 2006).

I litteraturen konceptualiseres IP på flere forskellige måder (Owens, Behun, Manning, & Reid, 2012) og kan bredt defineres som online-materiale, der viser seksuelt eksplicit indhold, ofte med nærbilleder af genitalier og af oral, anal eller vaginal penetration (Peter & Valkenburg, 2009). Adskillige studier viser, at mainstream-IP ofte ikke afbilder sikre, gensidige seksuelle handlinger, der er en naturlig del af intime forhold, men har en tendens til at fremstille sex som noget instrumentelt uden følelsesmæssig involvering, uforpligtende og ofte voldelig, hvor mænd indtager en dominerende rolle over for kvinder, som ofte fremstilles som sexobjekter, der uden konsekvenser udnyttes af mænd (Foubert et al., 2019; Lim, Carrotte & Hellard, 2016; Miller & McBain, 2022). Dog findes der pornografisk materiale, der fremstiller sex på en måde, som afbilder diversitet i relation til f.eks. etnicitet og seksualitet, hvor mænd og kvinder agerer ligeværdigt og gensidigt i deres seksuelle relation, og som kvinder kan opleve som bemyndigende (Daskalopoulou & Zanette, 2020). Dette til trods kan der argumenteres for, at typisk brug af IP ikke udelukkende eksponerer brugeren for sund seksuel

adfærd, der genspejler realiteten i intime forhold, hvor seksuelle handlinger bør være forbundet med gensidigt samtykke og nydelse, respekt og fraværet af tvang (McKee et al., 2010).

Den blotte tilstedeværelse af IP, der fremstiller sex som instrumentelt og voldeligt, kan selvsagt ikke informere forskere om, hvilke typer af IP børn og unge eksponeres for online. Dog er det rapporteret, hvordan billeddeling af kvinder, der kan betegnes som objektiverende, finder sted på internettet (Rasmussen & Søndergaard, 2021). Ud over pornografi kan der desuden være andre måder, hvorpå seksualisering i populærkulturen påvirker børn og unge, herunder gennem reklamer, sociale medier, film og musik, hvilket refereres til som ”*pornormativity*” (Rasmussen & Søndergaard, 2021). Selvom sådanne medier også bidrager til seksualisering af børn og unge i vores samfund, fokuserer vi i nærværende artikel på den konkrete påvirkning af IP.

Der kan være etiske problemstillinger forbundet med at spørge børn og unge om, hvilke typer af IP de har set, da dette kan medføre, at man gør dem opmærksom på pornografisk materiale, de ikke var bevidste om fandtes. Der anvendes derfor ofte vage beskrivelser af porno i forskning med børn og unge, og når der tales om, hvad børn og unge ser, er der ofte tale om formodninger, ud fra hvad der er at finde på pornografiske hjemmesider, som påpeget af en offentlig britisk rapport (Horvath, Alys, Massey, Pina, Scally, & Adler, 2013). En ny vidensrapport om danske unges brug af IP peger dog på, at unge i 15-18-årsalderen kender til adskillige former for IP, herunder genrer, der viser ekstrem dominans, kvindelig undertrykkelse og seksuel vold (Mediesundhed for Børn og Unge, 2021).

Hvad børn og unge ser af IP, er givetvis et vigtigt spørgsmål, der bør være fokus på, da seksuelle medier kan påvirke børn og unges seksuelle adfærd og attituder samt forståelse af sex, som litteraturen på området viser (Coyne et al., 2019; Owens et al., 2012; Peter & Valkenburg, 2016). Det kan derfor være bekymrende, at statistikker omkring brugen af hjemmesider og søgeord viser, at pornografisk materiale udgør en stor del af vores brug af internettet.

3. Børn og unges brug af porno

Ligesom det generelle udbud af IP ikke specifikt siger noget om, hvilke typer af IP børn og unge eksponeres for, så fortæller en generel stor brug af IP heller ikke specifikt noget om børn og unges forbrug. Dog foreligger der en del evidens omkring netop børn og unges brug af IP. For eksempel viste en international undersøgelse fra 2008, at 90 % af drenge og 60 % af piger iblandt teenagere under 18 år har set IP (Sabina, Wolak, & Finkelhor, 2008), og en offentlig britisk vidensrapport fra 2014 har påvist, at 12 % af børn under 12 år jævnligt ser IP (Opinium Research, 2014). En anden uvildig,

offentlig britisk rapport af børn og unge mellem 11 og 16 år fandt, at ca. halvdelen (48 %) af deltagerne havde set porno (Martellozzo et al., 2016). En opgørelse fordelt på aldersgrupper viste, at 28 % af de 11-12-årige havde set porno online, hvorimod 65 % af de 15-16-årige angav, at de havde set IP. Derudover rapporterede 94 % af de 16-årige, der havde set porno, at de først var stødt på det, da de var 14 år gamle. Studiet undersøgte ligeledes, under hvilke omstændigheder børn og unge eksponeres for porno for første gang. Resultaterne viste, at 46 % stødte på porno første gang, fordi det simpelthen ”dukkede op” (f.eks. via pop-up-vinduer på internettet). 22 % af de adspurgte svarede, at der var andre, der først viste dem porno, og 22 % rapporterede, at de aktivt ledte efter det. I forhold til børns og unges fortsatte brug af porno viste resultaterne, at 47 % af de 11-16-årige, der besvarede spørgsmålet, havde ledt aktivt efter porno, og 34 % rapporterede, at de så porno mindst én gang om ugen eller oftere. Generelt viste studiet, at unge i den ældste aldersgruppe leder mere aktivt efter porno og ser porno hyppigere end børn i den yngste aldersgruppe (Martellozzo et al., 2016). Lignende fund om eksponering for og brug af IP er blevet gjort i andre studier. For eksempel viste et europæisk studie, der undersøgte regelmæssig brug af IP blandt unge mellem 14 og 17 år i fem lande (Bulgarien, Cypern, England, Italien og Norge), at 19-30 % af unge i de respektive lande angav, at de regelmæssigt ser IP (Stanley et al., 2018). Således kan det altså udledes af den tilgængelige evidens, at et mindretal af børn under 12 år jævnligt ser IP, at eksponeringen for IP sker både frivilligt og ufrivilligt, samt at de fleste teenagere har set IP.

Studier viser desuden, at der hersker kønsforskelle i unges brug af porno, og at drenge i højere grad end piger bliver eksponeret for porno og ligeledes i højere grad aktivt opsøger pornografisk materiale (Svedin, Åkerman, & Priebe, 2011; Horvath et al., 2013; Martellozzo et al., 2016). Blandt disse påviste et amerikansk studie blandt børn og unge mellem 12 og 14 år, at 53 % af drengene og 28 % af pigerne havde set porno i det foregående år (Brown & L’Engle, 2009). I det førnævnte europæiske studie blev kønsforskellene ligeledes tydelige, i og med at 39-59 % af drengene på tværs af landene rapporterede, at de regelmæssigt ser porno, hvorimod kun 3-8 % af pigerne gjorde det samme (Stanley et al., 2018).

En ny dansk kvalitativ og kvantitativ vidensrapport om IP’s indflydelse på børn og unge rapporterer, at 27 %, 23 % og 17 % af deres respondenter har stødt på uønsket seksualiseret indhold, såsom afbildninger af seksuelle kropsstillinger eller imitationer på henholdsvis Instagram, Snapchat og TikTok (Mediesundhed for Børn og Unge, 2021). Derudover påviste den kvantitative del, hvor 725 repræsentativt udvalgte drenge og piger i 15-18-årsalderen deltog, at 19 % af de unge, der ser IP, går på pornosider mindst en gang dagligt, heriblandt 4 % af pigerne og 25 % af drengene. Rapporten påviste desuden, at det primært er smartphones, der anvendes til IP (77 %) efterfulgt af pc (33 %) og tablet (12 %). I relation til de adspurgte var 14 % af de unge stødt på seksualiseret indhold på en enhed, de havde

lånt af skolen, og 20 % var blevet eksponeret for seksualiseret indhold i skolen eller i SFO, som i Danmark er fra 0.-3. klasse (Mediesundhed for Børn og Unge, 2021).

Forskningen indikerer altså, at der hersker omfattende eksponering for IP blandt børn og unge – både frivilligt og ufrivilligt. Ved 15-16-årsalderen har de fleste unge set porno online, hvoraf nogle bliver ved med aktivt at opsøge porno. Desuden viser forskningen, at drenge i højere grad ser porno end piger, og særligt for børn, som endnu ikke er kønsmodne, synes det relevant at diskutere implikationerne af frit tilgængelig IP.

3.1. Hvorfor ser børn og unge porno, og hvordan reagerer de på det?

I den udviklingspsykologiske forskningslitteratur er det veletableret, at børn og unge har en naturlig interesse i deres egne og andres kroppe, og at seksualitet ikke er noget, der først udvikles som voksen. Selv mindre børn mellem ca. tre og syv år udviser nysgerrighed i deres egne og det modsatte køns genitalier og deltager i lege som det at "lege læge", hvilket er en helt naturlig del af deres seksuelle udvikling (DeLamater & Friedrich, 2002). Ældre børn bliver tiltagende mere seksuelt aktive, masturberer mere og bliver mere interesserede i sex. Et svensk retrospektivt studie undersøgte unge voksnes (ca. 18 år) minder om deres seksuelle erfaringer mellem 6 og 12 år (Larsson & Svedin, 2002). Resultaterne viste, at 83 % af deltagerne havde gjort sig solitære seksuelle erfaringer (f.eks. masturbation, tænke på sex) og/eller gensidige erfaringer sammen med et andet jævnaldrende barn (f.eks. kysse og kramme, tale om sex). Analyser fordelt på aldersgrupper indikerede, at de fleste seksuelle erfaringer og handlinger (både solitære og sammen med et andet barn) var mest fremherskende i 11-12-årsalderen, og forfatterne påpeger, at sådanne erfaringer udgør typisk og forventet seksuel adfærd blandt børn i denne aldersgruppe. Når børns pubertet indtræffer omkring 10-14-årsalderen, medfører dette en øget interesse i seksualitet (Kail & Cavanaugh, 2018), og det er således ikke forunderligt, at børn og unge interesserer sig for og opsøger seksuelt indhold på diverse medier.

Studier har desuden undersøgt nogle af de bevæggrunde for at se porno, som unge angiver. Disse inkluderer nysgerrighed, masturbation, at få ideer til seksuel adfærd, for at lære omkring sex, for at afhjælpe kedsomhed, for at udvikle seksuelle kompetencer og seksuel selvsikkerhed samt for at bryde regler (Bale, 2011; Horvath et al., 2013; Martellozzo et al., 2016). Der er ligeledes kønsforskelle, idet drenge i højere grad end piger rapporterer at blive seksuelt ophidset og at gøre brug af porno i forbindelse med masturbation (Horvath et al., 2013). Derudover peger forskning på individuelle forskelle, når det forsøges at etablere, hvilke prædiktorer der kan forklare et øget forbrug af pornografisk materiale hos unge. For eksempel er der blevet fundet associationer mellem større brug af porno og det at være mand, at være sensationssøgende, at opleve en mindre grad af

livstilfredshed (Peter & Valkenburg, 2011) samt lavere selvværd (Owens et al., 2012).

Der rapporteres ligeledes en del forskellige reaktioner fra børn og unge med hensyn til pornografisk materiale. Generelt viser studier, at drenge har en mere positiv opfattelse af porno end piger, og at drenge i højere grad angiver, at porno er stimulerende og spændende, hvorimod piger i højere grad rapporterer følelser af ubehag, afsky og bekymringer vedrørende, hvilken effekt porno kan have i forhold til forventninger til sex (Horvath et al., 2013). Dette kan sættes i forbindelse med den tidligere påpejning af, at IP har en tendens til at repræsentere kvinder som sexobjekter i negative og undertrykkende sammenhænge. Mange børn rapporterer chok og ildebefindende, når de først eksponeres for pornografisk materiale, men disse reaktioner aftager, i og med at unge eksponeres for porno over tid (Martellozzo et al., 2016). Det kan således tolkes, som at børn og unge desensitiveres over for de til dels voldsomme fremstillinger ved fortsat eksponering, og den sex, der vises i porno, normaliseres over tid.

3.2. Hvad er konsekvenserne af børns og unges brug af porno?

Forskning viser, at unges brug af IP er relateret til en række overbevisninger og attituder vedrørende seksuel adfærd (Owens et al., 2012). For eksempel viste et longitudinelt studie blandt hollandske børn og unge, at et større forbrug af IP førte til en opfattelse af IP som værende mere realistisk (dvs. som værende lig den seksuelle adfærd, der foregår i det virkelige liv) og som en nyttig måde at lære om seksuel adfærd på. Opfattelsen af IP som realistisk og nyttig ledte for de unge til mere instrumentalistiske attituder til sex, dvs. en opfattelse af sex som en primært fysisk aktivitet, hvor ens egne behov står i centrum (Peter & Valkenburg, 2010). Lignende resultater blev fundet i et svensk studie, som fandt, at mandlige unge, der har et større forbrug af IP, har mere liberale eller positive attituder til IP end unge, der bruger IP mindre hyppigt. Desuden anså denne gruppe unge IP som værende mere underholdende og inspirerende og som et middel til at skabe et mere stimulerende sexliv (Svedin et al., 2011). Desuden viser forskning, at unges eksponering for IP er relateret til det at opfatte kvinder som sexobjekter (Peter & Valkenburg, 2009). Specifikt viste studiet, at mere jævnlige forbrug af porno ledte til en stærkere tro på, at kvinder er sexobjekter, både for drenge og piger. For drenge var det desuden tilfældet, at en mere udpræget opfattelse af kvinder som sexobjekter førte til et højere forbrug af porno. Især for drenge synes der dermed at kunne opstå en ond cirkel mellem brugen af porno og en negativ seksuel attitude mod kvinder.

Anden forskning viser, at forbrug af IP ligeledes er forbundet med seksuel adfærd, i og med at unge kan lære af den adfærd, der vises i pornografisk materiale (Owens et al., 2012; Peter & Valkenburg, 2016). For eksempel viste et studie, at 12-14-åriges eksponering for IP var relateret til større sandsynlighed for at have haft samleje og oral sex ved 14-16-årsalderen hos både

dreng og piger (Brown & L'Engle, 2009). En metaanalyse fandt desuden, at selv eksponering for noneksplicit seksuelt mediemateriale var relateret til en lavere alder ved første samleje og mere risikofyldt seksuel adfærd, såsom højere antal af seksuelle partnere og onenightstands samt ubeskyttet sex (Coyne et al., 2019). Analysen fandt, at associationerne var dobbelt så stærke for unge end for voksne og ligeledes stærkere for drenge end for piger. Forfatterne argumenterer for, at unge i højere grad påvirkes af seksuelt medieindhold, da de ikke ligesom ældre individer har erfaringer fra den virkelige verden, der kan moderere deres forståelse af seksuel adfærd.

Som tidligere påpeget er det, at unge er nysgerrige på sex og lærer om seksuel adfærd, en naturlig del af deres seksuelle udvikling (DeLamater & Friedrich, 2002; Kail & Cavanaugh, 2018). Hvis IP primært fremstillede gensidige intime seksuelle handlinger, ville det være svært at påpege negative aspekter ved, at unge kan lære om sex gennem IP. Givet den fremherskende fremstilling af seksuel adfærd i IP kan man dog sætte spørgsmålstegn ved, hvad denne læring medfører i relation til unges forståelse af og attitude til sex samt til deres seksuelle adfærd og forventninger til partnere.

Ud over de beskrevne konsekvenser for børn og unges seksuelle attituder og adfærd så kan der være andre risici. Børn og unge udtaler, at de kan være bekymrede for deres venners og bekendtes brug af pornografisk materiale, der kan ligne afhængighedslignende tilstande (Martellozzo et al., 2016). Desuden fandt et longitudinelt studie blandt unge, at større eksponering for IP fører til en højere grad af distraherende seksuel optagethed for drenge og piger, der oplever IP som værende seksuelt ophidsende eller spændende (Peter & Valkenburg, 2008). Studiets forfattere argumenterer for, at seksuel ophidselse som følge af brugen af IP kan lede til en styrkelse af sexrelaterede kognitive skemaer, der kan føre til overdrevet seksuel optagethed. Vi vil argumentere for, at børn og unge, der udvikler en sådan seksuel optagethed, vil kunne opleve en række negative konsekvenser, herunder personlige og sociale, i relation til trivsel, samt en potentiel udvikling af afhængighed, som vil diskuteres i det følgende.

3.3. Afhængighedsperspektiver og neurovidenskabelig evidens i relation til IP

For mange voksne fungerer brugen af IP som en form for underholdning eller som et middel til nydelse, men for nogle leder dette til afhængighed, akkompagneret af en række symptomer samt søgen efter hjælp (Gola, Lewczuk, & Skorko, 2016; Schmidt et al., 2017). Denne afhængighed er undersøgt blandt voksne og falder under paraplybetegnelsen *compulsive sexual behavior disorder* (CSBD), eller tvangspræget seksuel adfærdsforstyrrelse, som dækker over en række afhængighedstilstande, herunder forbrug af IP, overdreven onani eller direkte at opsøge seksuelle relationer i den virkelige verden, såsom besøg hos sexarbejdere. Det er i litteraturen bredt rapporteret, at brugen af IP er klinisk prominent inden for CSBD, og på tværs af studier påvises denne som den

væsentligste faktor i at beskrive CSBD-relateret adfærd (Antons & Brand, 2021; Castro-Calvo, Cervigón-Carrasco, Ballester-Arnal, & Giménez-García, 2021; Gola et al., 2018; Kowalewska, Gola, Lew-Starowicz, & Kraus, 2022; Mead & Sharpe, 2018; Reid et al., 2012; Wéry et al., 2016).

I løbet af de seneste år er der forsket i konsekvenserne af CSBD. De kliniske karakteristika forbundet med CSBD indikerer en estimeret prævalens af CSBD på 3-6 % i den amerikanske befolkning (Kraus, Voon, & Potenza, 2016), men svinger afhængigt af foretagne statistikker. Et nyere dansk forskningsprojekt, Projekt SEXUS, offentliggjorde i 2019 den hidtil største prospektive kohorteundersøgelse omhandlende seksuel sundhed. Her fremgik det, at 20 % af mænd og 5 % af kvinder mellem 15 og 89 år, der deltog i undersøgelsen, så mere pornografi, end de selv ønskede (Frisch, Moseholm, Andersson, Andresen, & Graugaard, 2019). Tal som disse indikerer, at grænsen mellem forbrug og overforbrug er relevant for mange danskere, og at IP's tilgængelighed for børn er relevant at diskutere grundet risici for udvikling af afhængighed i denne aldersgruppe.

Inden for den hjerneforskning, der indtil videre er foretaget i CSBD, har flere studier etableret signifikante både strukturelle og funktionelle hjerneforandringer som konsekvens af CSBD. Blandt disse resultater har et studie påvist, at en af hjernens emotionelle kerneregioner, amygdala, er forstørret som konsekvens af CSBD, samt at forbindelserne mellem amygdala og den dorsolaterale (øverste og yderste) den præfrontale cortex er svækket (Schmidt et al., 2017). Denne region er afgørende i forbindelse med impuls kontrol. Fund som disse indikerer, at CSBD er forbundet med at være mere modtagelig over for instinktiv og belønningsorienteret adfærd og mindre tilbøjelig til at hæmme impulsive handlinger. Det er blevet bakket op af et studie fra Sydkorea med en gruppe med problematisk hyperseksuel adfærd, der også registrerede både strukturelle og funktionelle forandringer i hjernen (Seok & Sohn, 2018). Den neurale kobling mellem amygdala og den præfrontale cortex har vist sig at være afgørende for at kunne regulere negative følelser (Lee, Heller, Van Reekum, Nelson, & Davidson, 2012) – noget, personer med afhængighed oplever betragtelige udfordringer med, eftersom afhængigheden i sig selv leder til negative emotionelle konsekvenser. Desuden understøtter fund ved CSBD kliniske markører for en specifik præference for en given adfærd eller et givet stof, som mange afhængige grupper oplever. Eksempelvis er det både adfærdsmæssigt og neuralt blevet påvist, at CSBD er associeret med en direkte belønningspræference for pornografisk materiale (Gola et al., 2017) – og dette på præcis samme måde som spilafhængige demonstrerer denne præference for pengebelønninger (Sescousse, Barbalat, Domenech, & Dreher, 2013). Tilsammen har denne evidens tilvejebragt WHO's beslutning om at inkludere CSBD i ICD-11 (World Health Organization, 2018).

Når disse fund fra voksne individer sættes i en udviklingspsykologisk kontekst, kan det konstateres, at den præfrontale cortex samt de forbundne

regulerende færdigheder endnu ikke er færdigudviklede i teenageårene (Caballero, Granberg, & Tseng, 2016; Shaw, Dupree, & Neigh, 2020). Man kan således forestille sig, at en forekomst af sådanne afhængighedstilstande i ungdommen vil kunne volde skade på udviklingen på disse områder i tillæg til den forvrængning af seksuelle attituder, selvforståelse og adfærd, som brugen af IP er associeret med.

4. Hvordan skal børn og unges brug af porno håndteres?

Givet de potentielt harmfulde effekter af IP for børn og unge rejser der sig et spørgsmål om, hvordan sådanne negative konsekvenser kan undgås. I lighed med andre aktiviteter på internettet, der har vist sig at kunne være skadelige og afhængighedsskabende, som f.eks. pengespil, så kunne ét svar være, at man prøver at begrænse børn og unges adgang til porno på nettet, f.eks. ved at indføre aldersverificering for IP-sider. Som eksempel har Storbritannien i adskillige år søgt at afskærme børn fra at opdage pornografisk materiale på internettet siden The Digital Economy Act, 2017 er trådt i kraft, hvilket har til formål at sikre, at ingen under 18 år kan tilgå IP (The Digital Economy Act 2017), ved at borgere skal verificere deres alder gennem oplysninger fra pas, kørekort eller kreditkort. Selv børn og unge peger dog på, at sådanne begrænsninger nemt kan omgås, f.eks. via brug af virtual private networks (VPN), og der kan derfor sættes spørgsmålstegn ved, om en sådan strategi vil udgøre en effektiv måde at håndtere dette på (Martellozzo et al., 2016). Faktisk har nyere studier fastslået effektiviteten af denne lovgivning i Storbritannien, hvor det er blevet påvist, at 46 % af de 16-17-årige anvender VPN for at forbigå aldersverifikationen (Thurman & Obster, 2021). Det, som en sådan strategi imidlertid vil kunne bidrage med, er at mindske den tilfældige og uønskede eksponering for porno, som mange børn og unge rapporterer. Der kan derfor argumenteres for, at en sådan strategi vil kunne hjælpe de børn og unge, der ikke aktivt opsøger IP.

Som nævnt så er det normalt og naturligt, at børn og unge interesserer sig for sex og derfor opsøger informationer vedrørende dette emne. Det kan dog tænkes, at forældre, pædagoger og lærere kan opleve skam eller hjælpeløshed omkring håndteringen af dette emne, og det er derfor naturligt, at børn og unge vil benytte sig af andre ressourcer, såsom internettet. Givet de muligheder, der findes for at undgå aldersbegrænsninger på nettet, så er der en sandsynlighed for, at unge, der opsøger information om sex, vil støde på IP. For at undgå, at dette har negative konsekvenser for deres seksuelle udvikling, argumenterer vi, i lighed med andre (Crabbe & Flood, 2021; Martellozzo et al., 2016; Mediesundhed for Børn og Unge, 2021) for, at børn og unge skal uddannes og informeres om både sex og IP på en alderssvarende måde, så de har bedre mulighed for at udvikle en sund forståelse af seksualitet, der kan skærme dem fra en for stor påvirkning af IP i

relation til dette. Der er kommet bud på, hvordan sådanne uddannelsesmæssige tiltag burde udformes. Blandt andet bør sådanne tiltag forankres i skolepensum og således blive implementeret på hele skolen. Tiltagene bør desuden tilrettelægges på en måde, hvor børnene aktivt inddrages i undervisningen på en alderssvarende og kvalificeret måde, og bør integreres i eksisterende seksualundervisning, som skal varetages af uddannede lærere og pædagoger, der kan være sensitive over for forskelle i køn, seksualitet samt etnisk baggrund (Crabbe & Flood, 2021).

5. Den nationale politiske indsats

Som verdens første land, der frigav pornografien i 1969, kan Danmark siges at have stærke rødder i en liberal tilgang til tilgængeligheden og legitimeringen af pornografi. Hvorvidt Danmark med tiden vil følge Storbritanniens eksempel på at begrænse børns eksponering for og adgang til IP, er endnu uvist.

I maj 2022 udkom rapporten ”Mediaaftale for 2022-2025 – Den demokratiske samtale skal styrkes”, udarbejdet af Kulturministeriet, hvis hensigt er at ansvarliggøre sociale medier og andre digitale tjenester for skadeligt indhold og skadelige funktioner, særligt over for børn og unge (Kulturministeriet, 2022). En essentiel del af rapportens hensigt er, at det i nationalt dansk regi undersøges, hvordan sociale medier og andre digitale tjenester, som børn og unge benytter, kan gøres mere ansvarlige for skadeligt indhold og skadelige funktioner. Undersøgelsen skal bl.a. udarbejde en nærmere definition af, hvad der udgør skadeligt indhold og funktioner, og undersøge, hvordan børn og unge kan beskyttes bedre mod online-indhold, der ikke er alderssvarende (f.eks. gennem aldersverificering) eller kan medvirke til usundt kropspres. Desuden skal undersøgelsen tilvejebringe forslag til konkrete tiltag, der kan styrke beskyttelsen af børn og unge online, herunder mulig politisk regulering.

Ifølge rapporten støtter aftalepartierne, at regeringen nationalt vil gå så langt som muligt i beskyttelsen af børn og unge online, og noterer, at regeringen har igangsat en undersøgelse af, hvordan man kan begrænse de potentielt skadelige effekter ved bl.a. brug af børns data i markedsføring samt ved virkningen af adfærdsdesign og fastholdelsesmekanismer, herunder f.eks. brugen af autoplay, streaks, retouchering af reklamer og infinity scrolls (Kulturministeriet, 2022). Givet undersøgelsens resultater vil regeringen fremsætte forslag til en digital børnebeskyttelseslov. Ud fra tidligere argumentation for, hvordan IP indeholder potentielt skadeligt indhold for børn, bliver det interessant at følge forslaget om en digital børnebeskyttelseslov, også i relation til IP.

Givet den digitale udvikling, vores samfund befinder sig i, er det ikke muligt at afskærme børn og unge fra at deltage i den digitale verden, herunder deres tilgang til IP. Ifølge Livingstone og Smith (2014) ville en sådan

afskærmning desuden risikere at fratage unge muligheden for at informere sig om sund seksuel adfærd og hindre dem i at gøre sig de erfaringer og udvikle den resiliens, der er nødvendig for at kunne modstå de farer og risici, herunder IP, som de før eller siden vil støde på.

6. Konklusion

Danmark er i høj grad et digitaliseret samfund, og IP har en markant tilstedeværelse på internettet. Børn og unges interesse i seksualitet er en naturlig del af deres udvikling, og det er derfor naturligt, at de opsøger oplysninger om sex og seksuel adfærd, og mange eksponeres både frivilligt og ufrivilligt for IP. Studier har vist, at eksponeringen for IP kan være associeret med visse udviklingsmæssige risici, idet meget IP afbilder voldsbetonet seksuel adfærd. Når børn og unge ser sådanne fremstillinger af seksuel adfærd, kan dette føre til negative forestillinger om, hvad sex er og indebærer, herunder bekymrende opfattelser af køn, idet disse fremstillinger kan normaliseres over tid, også selvom mange børn rapporterer følelser af chok og ubehag ved første eksponering. Desuden kan brug af IP være relateret til bekymrende seksuel adfærd og potentielt afhængighedslignende problematikker. Ud fra den eksisterende evidens på området foreligger der mulige tiltag for at modvirke sådanne risici. Disse kan inkludere regulering af pornos tilgængelighed for børn for at mindske ufrivillig eksponering. Aktuelt foreligger fra dansk politisk side forslag om at imødegå udfordringer relateret til skadeligt medieindhold, og det bliver interessant at følge forslaget om en digital børnebeskyttelseslov i forhold til IP. Dog vurderes uddannelsesmæssige tiltag som værende nødvendige for at kunne give børn og unge en forståelse af seksualitet, der er baseret på gensidighed og sikker adfærd. Sådanne uddannelsesmæssige tiltag vil kunne bidrage til en sund forståelse af, hvad sex i den virkelige verden er, og fungere som et fundament, der kan moderere indflydelsen af digitale mediers fremstilling af sex.

REFERENCER

- Antons, S. & Brand, M. (2021). Diagnostic and classification considerations related to compulsive sexual behavior disorder and problematic pornography use. *Current Addiction Reports*, 8(3), 452-457.
- Bale, C. (2011). Raunch or romance? Framing and interpreting the relationship between sexualized culture and young people's sexual health. *Sex Education*, 11(3), 303-313. <https://doi.org/10.1080/14681811.2011.590088>.
- Bender, P.K., Kim, E.-L. & Gentile, D.A. (2020). Gaming disorder in children and adolescents: Risk factors and preventive approaches. *Current Addiction Reports*, 7(4), 553-560. <https://doi.org/10.1007/s40429-020-00337-5>.

- Brown, J.D. & L'Engle, K.L. (2009). X-rated: Sexual attitudes and behaviors associated with U.S. early adolescents' exposure to sexually explicit media. *Communication Research*, 36(1), 129-151. <https://doi.org/10.1177/0093650208326465>.
- Caballero, A., Granberg, R. & Tseng, K.Y. (2016). Mechanisms contributing to prefrontal cortex maturation during adolescence. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 70, 4-12. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.05.013>.
- Castro-Calvo, J., Cervigón-Carrasco, V., Ballester-Arnal, R. & Giménez-García, C. (2021). Cognitive processes related to problematic pornography use (PPU): A systematic review of experimental studies. *Addictive Behaviors Reports*, 13, 100345.
- Coyne, S.M., Ward, L.M., Kroff, S.L., Davis, E.J., Holmgren, H.G., Jensen, ... Essig, L.W. (2019). Contributions of mainstream sexual media exposure to sexual attitudes, perceived peer norms, and sexual behavior: A meta-analysis. *Journal of Adolescent Health*, 64(4), 430-436. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.11.016>.
- Crabbe, M. & Flood, M. (2021). School-based education to address pornography's influence on young people: A proposed practice framework. *American Journal of Sexuality Education*, 16(1), 1-37. <https://doi.org/10.1080/15546128.2020.1856744>.
- Daskalopoulou, A. & Zanette, M.C. (2020). Women's consumption of pornography: Pleasure, contestation, and empowerment. *Sociology*, 54(5), 969-986.
- DeLamater, J. & Friedrich, W.N. (2002). Human sexual development. *Journal of Sex Research*, 39(1), 10-14. <https://doi.org/10.1080/00224490209552113>.
- Foubert, J.D., Blanchard, W., Houston, M. & Williams, R.R. (2019). Pornography and sexual violence. *Handbook of sexual assault and sexual assault prevention*, 109-127.
- Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J.B. & Graugaard, C. (2019). *Sex i Danmark. Nøglefund fra Projekt SEXUS*. https://files.projektsexus.dk/2019-10-26_SEXUS-rapport_2017-2018.pdf.
- Gola, M., Kowalewska, E., Wordecha, M., Lew-Starowicz, M., Kraus, S. & Potenza, M. (2018). Findings from the polish compulsive sexual behavior disorder field trial. *Journal of Behavioral Addictions*, 7, 72-73.
- Gola, M., Lewczuk, K. & Skorko, M. (2016). What matters: Quantity or quality of pornography use? Psychological and behavioral factors of seeking treatment for problematic pornography use. *The Journal of Sexual Medicine*, 13(5), 815-824.
- Gola, M., Wordecha, M., Sescousse, G., Lew-Starowicz, M., Kossowski, B., Wypych, M., ... Marchewka, A. (2017). Can pornography be addictive? An fMRI study of men seeking treatment for problematic pornography use. *Neuropsychopharmacology*, 42(10), 2021-2031. <https://doi.org/10.1038/npp.2017.78>.
- Horvath, M.A.H., Alys, L., Massey, K., Pina, A., Scally, M. & Adler, J.R. (2013). *Basically ... Porn is Everywhere: A rapid Evidence Assessment on the Effects That Access and Exposure to Pornography Has on Children and Young People* [Monograph]. Office of the Children's Commissioner for England. <https://eprints.mdx.ac.uk/10692/>.
- Kail, R.V. & Cavanaugh, J.C. (2018). *Human Development: A Life-Span View*. Cengage Learning.
- Kowalewska, E., Gola, M., Lew-Starowicz, M. & Kraus, S.W. (2022). Predictors of compulsive sexual behavior among treatment-seeking women. *Sexual Medicine*, 10(4), 100525.
- Kraus, S.W., Voon, V. & Potenza, M.N. (2016). Should compulsive sexual behavior be considered an addiction? *Addiction*, 111(12), 2097-2106.
- Kulturministeriet (2022). *Medieaftale for 2022-2025 – Den demokratiske samtale skal styrkes*.
- Larsson, I. & Svedin, C.-G. (2002). Sexual experiences in childhood: Young adults' recollections. *Archives of Sexual Behavior*, 31(3), 263-273. <https://doi.org/10.1023/A:1015252903931>.

- Lee, H., Heller, A.S., Van Reekum, C.M., Nelson, B. & Davidson, R.J. (2012). Amygdala-prefrontal coupling underlies individual differences in emotion regulation. *NeuroImage*, 62(3), 1575-1581.
- Lim, M.S.C., Carotte, E.R. & Hellard, M.E. (2016). The impact of pornography on gender-based violence, sexual health and well-being: What do we know? *Journal of Epidemiological Community Health*, 70(1), 3-5
<https://doi.org/10.1136/jech-2015-205453>.
- Livingstone, S. & Smith, P.K. (2014). Annual research review: Harms experienced by child users of online and mobile technologies: The nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(6), 635-654. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12197>.
- Martellozzo, E., Monaghan, A., Adler, J.R., Davidson, J., Leyva, R. & Horvath, M.A.H. (2016, June 15). "I wasn't sure it was normal to watch it ... "A Quantitative and Qualitative Examination of the Impact of Online Pornography on the Values, Attitudes, Beliefs and Behaviours of Children and Young People [Monograph]. Middlesex University, NSPCC, OCC. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.3382393>.
- McKee, A., Albury, K., Dunne, M., Grieshaber, S., Hartley, J., Lumby, C. & Mathews, B. (2010). Healthy sexual development: A multidisciplinary framework for research. *International Journal of Sexual Health*, 22(1), 14-19.
<https://doi.org/10.1080/19317610903393043>.
- Mead, D. & Sharpe, M. (2018). Pornography and sexuality research papers at the 5th international conference on behavioral addictions. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 25(4), 248-268.
- Mediesundhed for Børn og Unge (2021). *Ny dansk viden om onlinepornografiske mediers påvirkning af danske børn og unge*. Mediesundhed for Børn og Unge, MyResearch, Analyse Danmark.
- Miller, D.J. & McBain, K.A. (2022). The content of contemporary, mainstream pornography: A literature review of content analytic studies. *American Journal of Sexuality Education*, 17(2), 219-256.
- Opinium Research (2014). *500 Online Interviews Amongst UK Adults Aged 18*. Institute for Public Policy Research, UK.
- Ottosen, M.H. & Andreassen, A.G. (2020). *Børn og unges trivsel og brug af digitale medier*. VIVE-Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Owens, E.W., Behun, R.J., Manning, J.C. & Reid, R.C. (2012). The impact of internet pornography on adolescents: A review of the research. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 19(1-2), 99-122. <https://doi.org/10.1080/10720162.2012.660431>.
- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2006). Adolescents' exposure to sexually explicit material on the internet. *Communication Research*, 33(2), 178-204. <https://doi.org/10.1177/0093650205285369>.
- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2008). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and sexual preoccupation: A three-wave panel study. *Media Psychology*, 11(2), 207-234. <https://doi.org/10.1080/15213260801994238>.
- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2009). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and notions of women as sex objects: Assessing causality and underlying processes. *Journal of Communication*, 59(3), 407-433. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2009.01422.x>.
- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2010). Processes underlying the effects of adolescents' use of sexually explicit internet material: The role of perceived realism. *Communication Research*, 37(3), 375-399. <https://doi.org/10.1177/0093650210362464>.
- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2011). The use of sexually explicit internet material and its antecedents: A longitudinal comparison of adolescents and adults. *Archives of Sexual Behavior*, 40(5), 1015-1025. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9644-x>.

- Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2016). Adolescents and pornography: A review of 20 years of research. *The Journal of Sex Research*, 53(4-5), 509-531. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1143441>.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>.
- Rasmussen, P.K.B. & Søndergaard, D.M. (2021). Sexualized, platformed female bodies in male online practices: Negotiating boundaries of masculinity, gendered positioning and intimacy. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 37(71), 073-097.
- Reid, R.C., Carpenter, B.N., Hook, J.N., Garos, S., Manning, J.C., Gilliland, R., ... & Fong, T. (2012). Report of findings in a DSM-5 field trial for hypersexual disorder. *The Journal of Sexual Medicine*, 9(11), 2868-2877.
- Sabina, C., Wolak, J. & Finkelhor, D. (2008). The nature and dynamics of internet pornography exposure for youth. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 691-693.
- Schmidt, C., Morris, L.S., Kvamme, T.L., Hall, P., Birchard, T. & Voon, V. (2017). Compulsive sexual behavior: Prefrontal and limbic volume and interactions. *Human Brain Mapping*, 38(3), 1182-1190. <https://doi.org/10.1002/hbm.23447>.
- Seok, J.W. & Sohn, J.H. (2018). Gray matter deficits and altered resting-state connectivity in the superior temporal gyrus among individuals with problematic hypersexual behavior. *Brain Research*, 1684, 30-39.
- Sescousse, G., Barbalat, G., Domenech, P. & Dreher, J.C. (2013). Imbalance in the sensitivity to different types of rewards in pathological gambling. *Brain*, 136(8), 2527-2538. <https://doi.org/10.1093/brain/awt126>.
- Shaw, G.A., Dupree, J.L. & Neigh, G.N. (2020). Adolescent maturation of the prefrontal cortex: Role of stress and sex in shaping adult risk for compromise. *Genes, Brain and Behavior*, 19(3), e12626. <https://doi.org/10.1111/gbb.12626>.
- Similarweb LTD. (2022, August 23). *Top Websites Ranking*.
- Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A. & Överlien, C. (2018). Pornography, sexual coercion and abuse and sexting in young people's intimate relationships: A European study. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(19), 2919-2944.
- Svedin, C.G., Åkerman, I. & Priebe, G. (2011). Frequent users of pornography. A population based epidemiological study of Swedish male adolescents. *Journal of Adolescence*, 34(4), 779-788. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.04.010>.
- The Digital Economy Act 2017, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/contents/enacted>.
- Thurman, N. & Obster, F. (2021). The regulation of internet pornography: What a survey of under-18s tells us about the necessity for and potential efficacy of emerging legislative approaches. *Policy & Internet*, 13(3), 415-432.
- Wéry, A., Vogelaere, K., Challet-Bouju, G., Poudat, F.X., Caillon, J., Lever, D., ... Grall-Bronnec, M. (2016). Characteristics of self-identified sexual addicts in a behavioral addiction outpatient clinic. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(4), 623-630.
- World Health Organization (2018). *International Classification of Diseases, 11th Revision (ICD-11)*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27774812/>.